

ZASLUŽNA KOLAJNA
MESTA ZAGREBA.

RAZVOJ NOVEJŠE SLOVENSKE PISAVE PA LEVČEV PRAVOPIS.

Spisal dr. A. Breznik.

Levčev »Slovenski pravopis«, ki je vzbudil v naši javnosti tak vihar, kakor izza ilirske dobe še nobeno drugo jezikovno vprašanje, obhaja letos svojo petnajstletnico. Dne 1. maja 1. 1898. je naznanil v Ljubljanskem Zvonu gospod deželni šolski nadzornik Fr. Levec novico, da je Slovenski pravopis dotiskan in se v kratkem izroči javnosti.

V dolgi dobi petnajstih let se je izrekla o njem marsikaka sodba. Izšlo je mnogo kritik, nekaj celo v posebnih knjigah. Toda značilno je za obzorje našega jezikoslovja, da se Slovenskega pravopisa v celoti ni lotil noben kritik. Presojali so samo posamezna vprašanja, tako da je kritika Levčevega pravopisa izzvenela v refrenu — »bravec ali bralec«!

Posledica take kritike je bila, da se vrednost Levčevega pravopisa kot takega sploh ni spoznala in se vkljub precejšnjemu kupčku slovstva, ki je bil plod teh kritik, še do danes ni dognalo, kak pomen je imel Levčev pravopis za našo pisavo. Res da usoda slovenske pisave ni odvisna od jezikoslovnih sodb in kritik, toda odvisen je od pravične sodbe ali obsodbe vsak Pravopis, ki naj ga sestavi Levec ali kdor si bodi — in odvisno je od tega obzorje jezikoslovcev, za katere ni brez pomena, ali imajo v pravopisnih vprašanjih pravo sodbo ali ne.

Zdrave kritike Levčevega pravopisa sta potemtakem pogrešala samo dva faktorja, to je slovensko jezikoslovje in pa izdajatelj Slovenskega pravopisa. Pisava, kakor pravim, ni odvisna od nje in si išče za razvoj svojih potov.

Naj se nam ne šteje v zlo, da smo uporabili baš to svečano priliko, ko obhaja Pravopis svojo petnajstletnico, da se lotimo iznova presoje Levčevega pravopisa in ga presodimo, kakor kaže naslov, na podlagi dosedanjega razvoja naše pisave. Pravopis se mora soditi splòh samo s tega stališča, vse drugo je prazno ugibanje in brezplodna potrata učenega preiskovanja. Če smo se pa lotili pravopisa šele po 15 letih, je to po drugi strani tem koristneje, ker moremo govoriti ne samo o postanku Levčevega Pravopisa, temveč že tudi o njegovi usodi. Poleg tega se nam po petnajstih letih pokažejo tudi kritike, ki so Pravopis presojale, v povsem drugačni luči.

Kake sadove je rodil Levčev Pravopis, je vobče znano. Slovenska pisava, ki je bila pred Pravopisom dosegla že sama precej edinosti, se je po izdaji Pravopisa zelo razdvojila. Nekateri so ostali pri starih oblikah in so Levčeve novotarije prezirali, drugi pa so nekaj novotarij sprejeli. Toda celega Levca ni sprejel noben slovenski časnik, noben slovenski pisatelj. Vobče smemo reči, da Levec kot reformator ni prodr. Njegove nove oblike so ostale samo na papirju. Tu ne mislimo samo na znanega »bravca«, ki se tudi ni mogel prijeti in ga je smatrati že za premaganeža, temuč na nove oblike sploh, ki jih je Levec izkusil vcepiti naši pisavi. Naloga, ki bi jo bil imel zvršiti novi Pravopis, da bi namreč »končnojavno določil tiste mnogovrstne oblike iz slovenskega oblikoslovja, ki se pišejo doslej ali očitno na-